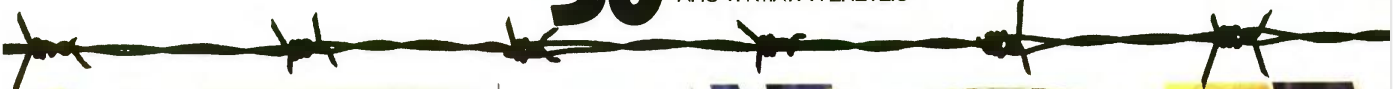

50 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΜΑΥΡΗ ΕΠΕΤΕΙΟ

50 χρόνια εξωτερικής πολιτικής

Πενήντα χρόνια μεταπολεμτικής εξωτερικής πολιτικής, ευκαιρία για εορτασμό ή (και) για στοχασμό; Πενήντα ακριβώς χρόνια αυτή την εβδομάδα από την επίστολη της δημοκρατίας στη χώρα αλλά και τη «γέννηση» της σύγχρονης ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Η οποία πολιτική «γεννιέται» ταυτόχρονα με την αποκατάσταση της δημοκρατίας καθώς μέχρι τότε δεν είχε εξωτερική πολιτική. Είχαμε χειρισμό «εθνικών θεμάτων». Γεννιέται όμως με ένα μείζον καταγωγικό τραύμα, την τραγωδία της Κύπρου (εισβολή, κατοχή, διχοτόμηση). Εξελίσσεται με το τραύμα αυτό πάντοτε στο υπέρβαρό της αλλά με περιεχόμενο και στόχους που έφεραν την Ελλάδα, πενήντα χρόνια μετά, στη θέση της ισχυρότερης χώρας στην περιοχή από παλιάς που ήταν τότε.

Αναμφίβολα το μείζον επίτευγμα της εξωτερικής πολιτικής της μεταπολίτευσης υπήρξε η προσχώρηση της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) το 1981, η εν συνέχεια ένταξη της στην οικονομική και νομισματική ένωση/ΟΝΕ το 2002 (με αρχιτέκτονες τους Κ. Καραμανλή και Κ. Σημίτη αντίστοιχα) και η κατοχύρωση της στην περίοδο 2012-2015 (από τους Α. Παπαδόπουλο και Β. Βενιζέλο). Αν και ως στόχος δεν υπήρξε πολιτικά συναινετικός, σήμερα η ένταξη έχει πλέον γίνει καθολικά αποδεκτή (εξαιρέση το ΚΚΕ) ως συνθήκη για την επιβίωση του ελληνικού έθνους. Οι ραγδαίες γεωπολιτικές ανακατατάξεις και τρικλοήσεις, η αποσάθρωση του διεθνούς συστήματος, πιστοποιούν την υπαρκτή σημασία της συμμετοχής της χώρας στο μόνο πολυμερές σύστημα δημοκρατίας, ευημερίας, σταθερότητας παγκοσμίως, παρά τα πολλαπλά ελλείμματά του. Η Ελλάδα δεν ήταν, πολύ περισσότερο τώρα, ως μέλος της ΕΕ, δεν είναι ανάδελφο έθνος. Εντός ΕΕ (και ΝΑΤΟ) βρίσκεται σε συμμαχία και συμπτύσσεται στην οικοδόμηση ενός νέου καινοφανούς πολιτικού συστήματος διαμοιρασμού κυριαρχίας με παγκόσμια αντίτιξη. Το γεγονός δε ότι πέτυχε να φέρει εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης την Κύπρο (2004) ως πλήρες μέλος, παρά το πολιτικό της πρόβλημα (Κυπριακό), αποτελεί διλωπικό στοιχείο των δυνατοτήτων άσκησης επιρροής και δύναμης που μια σχετικά μικρότερη χώρα-μέλος έχει με διαπραγματευτικό σχέδιο και συμμαχίες. Με τη συμμετοχή της στην Ένωση η Ελλάδα απάντησε τελεσίδικα και θεσμικά στο ερώτημα του «πού ανήκει». Δύση ή Ανατολή, απελευθερώθηκε από ασύμμετρες εξαρτήσεις, ενώ ταυτόχρονα προώθησε ένα νέο πρότυπο σχέσεων με τις χώρες της περιοχής αλλά και με ΗΠΑ, Κίνα, κ.λπ.

Ωστόσο, η πεντηκονταετία της εξωτερικής πολιτικής καταγράφει ορισμένες σημαντικές αδυναμίες και ελλείμματα που με έναν διαφορετικό σχεδιασμό, βούληση και διαπραγματευτική προσέγγιση θα μπορούσαν να είχαν αποφευχθεί. Ειδικότερα στα πενήντα χρόνια η εξωτερική μας πολιτική απέτυχε στη δίκαιη επίλυση των δύο κεντρικών προβλημάτων της ελληνοτουρκικής αντιπαράθεσης και του Κυπριακού. Και η αναφορά στο «απέτυχε» υποδηλώνει ότι υπήρξαν ορισμένες ρεαλιστικές ευκαιρίες / δυνατότητες για τη δίκαιη επίλυση και ήταν η ελληνική πλευρά η οποία απεμπόλησε ευκαιρίες (και ευθύνη). Στην περίπτωση της ελληνοτουρκικής αντιπαράθεσης το 2004 με την εγκατάλειψη των ρηθιμένων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Ελσίνκι (1999). Ενώ για το Κυπριακό με την καταψήφιση του σχεδίου ΟΗΕ/Αναν (2004) και το ναυαγίο της διάσκεψης του Κραν Μοντανά (2017), και στις δύο περιπτώσεις με ενθάρρυνση/ευθύνη της Αθήνας. Ως αποτέλεσμα των αποτυχιών αυτών, τα δύο αυτά κεντρικά προβλήματα παραμένουν στην στζέντα αλλά με δυσμενέστερους όρους επίλυσης. Και ενώ για την ελληνοτουρκική αντιπαράθεση διαφαίνεται μια νέα προοπτική μετά την ύφεση των τελευταίων μηνών (διακήρυξη Αθηνών, κ.λπ.), οι προοπτικές δίκαιης επίλυσης του Κυπριακού έχουν απομακρυνθεί δραματικά. (Για όλα αυτά βλέπε **Π.Κ. Ιωακείμίδης**, «Επιτεύγματα και Στρατηγικά Λάθη της Εξωτερικής Πολιτικής της Μεταπολίτευσης», εκδόσεις Θεμέλιο.)

Ο Σάιπριπ στον Ιούλιο Κούιαρα λέγει ότι στις ανδρόκοπνες υποθέσεις υπήρξε πάντοτε μια ευκαιρία και αλίμονο αν χαθεί... Επομένως, εορτασμός αλλά και βαθύς αναστοχασμός.

Ο **Π.Κ. Ιωακείμίδης** είναι ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ), πρώην πρόεδρος-συνβουλος του ΥΠΕΞ και μέλος της Συμβουλευτικής Επιτροπής του ΕΛΙΑΣ/ΕΠ.

Συνάντηση με τον πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας, Νίκο Χριστοδουλίδη, είχε ο Πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης στο προεδρικό μέγαρο της Κύπρου

Σύγκρουση για τον «Αττίλα», αλλά χωρίς ρήξη στα ελληνοτουρκικά

Στήριξη στη Λευκωσία από την Αθήνα και απαραίτητες ισορροπίες με την Αγκυρα

«Η χθεσινή ιστορική επίσκεψη του Κυριάκου Μητσοτάκη, η πρώτη ελληνική πρωθυπουργού στις επετειακές εκδηλώσεις για καταδίκη του προδοτικού πραξικοπήματος και της τουρκικής εισβολής, δεν ήταν μόνο συμβολικής σημασίας αλλά περισσότερο ουσιαστικής. Αντανακλά το επίπεδο των σχέσεων των δύο χωρών μας, της ειλικρίνειας και του αλληλοσεβασμού μεταξύ δύο αδελφικών κρατών, όπως η Ελλάδα και η Κύπρος» ανέφερε χθες σε ανάρτησή της η Προεδρία της Κυπριακής Δημοκρατίας, σε μια κίνηση κάθε άλλο παρά τυχαία.

Στόχος της ήταν να σταλεί για άλλη μια φορά ένα ξεκάθαρο μήνυμα με παραλήπτες όχι μόνο εκτός αλλά και εντός Κύπρου: ότι με την Αθήνα υπάρχει άψογη συνεργασία και μάλιστα μια συνεργασία απαλλαγμένη από βαριδιό του παρελθόντος με την επιβολή πραγματίων και καταστάσεων από τη μία στην άλλη, αμφίδρομα. Η συμπλήρωση πενήντα χρόνων από την τουρκική εισβολή, άλλωστε, η οποία είχε ακολουθήσει το

πραξικόπημα της Χούντας στην Κύπρο και του οποίου είχε προηγηθεί μια μακρά περίοδος υπέρβασης των ορίων υγιούς σκέψης, αυτού δηλαδή που η Λευκωσία περιέγραψε ως αλληλοσεβασμό, είχε ξεκάθαρα και αυτόν τον συμβολισμό, μαζί και το μήνυμα ότι υπάρχει ένας νέος αέρας στις σχέσεις των δύο χωρών, ότι απαιτείται αμοιβαία κατανόηση για τις ιδιόζουσες συνθήκες της κάθε μίας σε επί μέρους ζητήματα, αλλά ότι η μεγάλη εικόνα παραμένει αμετάβλητη καθώς Ελλάδα και Κύπρος προχωρούν μαζί.

Ξεκαθάρισμα θέσεων

Αν και ήταν η πρώτη φορά που το πλαίσιο αυτό ετέθη από κοινού τόσο ξεκάθαρα σε επίπεδο ηγετών, αξίζει κανείς να θυμηθεί τη συνέντευξη που ο Κύπριος ΥΠΕΞ Κωνσταντίνος Κόμπος έδωσε στα «ΝΕΑ» τον περασμένο Μάιο, λέγοντας πως δεν είναι απαραίτητο Λευκωσία και Αθήνα να συμφωνούν σε όλα. Η δήλωση εκείνη είχε σοκάρει κάποιους αλλά είχε σπάσει ένα ταμπού το οποίο δεν βοηθούσε ούτε τη μία χώρα, ούτε την άλλη να διαχειριστεί τα θέματα της με πραγματισμό μακριά από τα φαντάσματα του παρελθόντος. Εδινε δε περιθώριο στην ανάπτυξη επιζήμιες παραφιλολογίας. Αυτό ήταν που έκλεισε ανήμερα της συμπλήρωσης μισού αιώνα από την καταστροφή

του 1974 και μάλιστα με τον πιο επίσημο τρόπο. Εν όψει του εξαιρετικά πιθανού ενδεχομένου να υπάρξουν εξελίξεις στο Κυπριακό και οι δύο πλευρές ήθελαν να σταϊούν μηνύματα που δεν θα επιδέχονταν αμφισβήτηση αλλά και δεν θα χάνονταν στον ωκεανό των προκτά τυπικών δηλώσεων του παρελθόντος.

Διπλό μήνυμα

Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις είναι το μέτρο μέσα από το οποίο διαμορφώνεται σε μεγάλο βαθμό, έστω και παραδόξως, η εικόνα αυτής της φιλοσοφίας. Το στοίχημα, εν μέσω αδιάλειπτων προκλήσεων της Αγκυρας, είναι να μην πληγεί το καλό κλίμα που δημιουργήθηκε αλλά και να γίνει ξεκάθαρο προς πάσα κατεύθυνση ότι η Ελλάδα στήριζει έμπρακτα την Κύπρο και πως αυτό δεν είναι σχήμα λόγου. Εξ ου και οι δηλώσεις των δύο ηγετών αυτές τις μέρες. Από το γραφείο του Προέδρου Χριστοδουλίδη, ο Πρωθυπουργός δήλωσε το Σάββατο ότι η βελτίωση των ελληνοτουρκικών σχέσεων είναι προς όφελος της Κύπρου και αυτή είναι μια θέση την οποία ενστερνίζεται και η Λευκωσία. Είναι ασφαλώς μια λεπτή ισορροπία, ιδιαίτερα με τα προβλήματα που προκαλεί η τουρκική ρητορική, αλλά γεγονός παραμένει ότι έτσι σκοπεύουν να πορευθούν οι δύο χώρες.

Μεταφράζοντας την Αγκυρα

Στη Λευκωσία όπως και στην Αθήνα δεν πέρασε απαρατήρητο ότι παρά την προκλητική ρητορική του Ερντογάν στα Κατεχόμενα και αργότερα, δηλώσεις όπως το «δεν θα αφήσουμε κανένα χέρι που απλώνεται προς μια λήση χωρίς ανταπόκριση» που είπε, αποσκοπούν στην αποφυγή ρήξης Αθηνάς και Αγκυρας, όπως βέβαια και το γεγονός ότι ο Ερντογάν, έστω και αναίτια, αναφέρεται μόνο στον Νίκο Δένδια τις τελευταίες ημέρες αποφεύγοντας να μεταφέρει την ένταση από στο πρόσωπο του Έλληνα πρωθυπουργού. Ο χρόνος βέβαια θα δείξει πόσο και εάν η στάση της Τουρκίας θα κρατήσει. Το κρατούμενο όμως στη Λευκωσία είναι πως η επίσκεψη Μητσοτάκη ήταν μια στιγμή ιστορική και εκ του αποτελέσματος της.

DMITRIS PAPANICOLAOU